



EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 10.5.2007
KOM(2007) 242 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS
EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR
SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

Komunikatas apie Europos kultūros globalizuotame pasaulyje darbotvarkę

{SEK(2007) 570}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS
EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR
SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Komunikatas apie Europos kultūros globalizuotame pasaulyje darbotvarkę

„Kultūra – tai svajonės ir darbas, kurie formuoja žmoniją. Kultūra – lyg paradoksalus paktas: kai įvairovė yra vienovės principas, kai ieškoma skirtumų siekiant išvengti atskirties ir dar labiau praturtinti kultūrą. Europa yra kultūra arba ne.“ Denis de Rougemont

1. ĮVADAS

Kultūra – žmonijos vystymosi ir civilizacijos esmė. Kultūra skatina žmones tikėtis ir svajoti, ji žadina mūsų jausmus ir leidžia naujai pažvelgti į realybę. Ji suburia žmones, skatina diskusijas ir žadina aistras – labiau vienija nei išskiria. Į kultūrą reikėtų žvelgti kaip į savitą, tam tikrai visuomenei ar socialinei grupei būdingų dvasinių ir materialinių savybių rinkinį. Ji apima literatūrą ir dailę, taip pat gyvenimo stilių, vertybių sistemas, tradicijas ir įsitikinimus.

Dario Fo yra teisingai sakęs, kad „*dar iki ekonominio Europos susivienijimo, iki bendrų ekonominių interesų ir prekybos idėjos visas Europos šalis jungė būtent kultūra*“. Dailė, literatūra, muzika yra tai, kas vienija Europą“. Iš tiesų, europiečiai dalijasi bendru kultūros paveldu, kurį suformavo šimtmečius trukusi migracija, mainai ir kūryba. Jie taip pat mėgaujasi ir brangina turtingą lingvistinę ir kultūrinę įvairovę, įkvėpiančią ir įkvėpusią daug šalių visame pasaulyje.

Europos Sąjungos savitumas ir sėkmė slypi jos gebėjime gerbti skirtingas ir persipynusias valstybių narių istorijas, kalbas ir kultūras, kartu laikantis bendro susitarimo ir taisyklių, užtikrinančių ne tik taiką, stabilumą, gerovę ir solidarumą, bet ir kultūros paveldą ir kūrybiškumą – didžiulį turtą, didėjantį su kiekvienu plėtros etapu. Tokia vienybė įvairovėje, pagarba skirtingoms kultūroms ir kalboms, bendro kultūros paveldo rėmimas – labai svarbi Europos projekto dalis. Globalizuotame šiandienos pasaulyje tai svarbiau nei bet kada iki šiol.

Kultūriniai mainai šiandieninėje Europoje kaip niekad stiprūs ir aktyvūs. EB sutartimi suteikta judėjimo laisvė žymiai palengvino tarptautinius kultūrinius mainus ir dialogą. Kultūrinės veiklos ir kultūros prekių paklausa vis didėja, o naujosios ryšių priemonės suteikia neregėtą galimybę jomis naudotis. Tačiau globalizacija atvėrė duris į kitas pasaulio kultūras. Tai sužadino mūsų smalsumą, norą dalytis ir mokytis iš kitų kultūrų bei prisidėjo prie mūsų visuomenės įvairovės. Tačiau kartu tai iškėlė klausimus, susijusius su tapatybės pradimu ir Europa gebėjimu užtikrinti daugiakultūrę ir glaudžią visuomenę.

Kultūros įvairovė ir kultūrų dialogas visame pasaulyje laikomi svarbiausiais uždaviniais siekiant visuotinės tvarkos, kuri būtų pagrįsta taika, abipusiu supratimu ir pagarba bendroms vertybėms, pavyzdžiui, žmogaus teisių apsauga ir rėmimu, taip pat kalbų apsauga. Todėl UNESCO konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo įsigaliojimą 2007 m. kovo 18 d. reikia vertinti kaip labai svarbų žingsnį, prie kurio daug prisidėjo ir ES.

Turtingas Europos kultūros paveldas ir įvairovė yra glaudžiai susiję su Europos vaidmeniu ir įtaka pasaulyje. Europos Sąjunga – ne vien tik ekonominių procesų vykdytoja ar prekybos milžinė, jau visuotinai (ir teisėtai) pripažįstama, kad ji dar ir beprecedentis sėkmingas socialinis ir kultūrinis projektas. ES demonstruoja (ir privalo dar labiau to siekti) „švelniąją galią“, pagrįstą tokiomis normomis ir vertybėmis, kaip žmogiškasis orumas, solidarumas, tolerancija, išraiškos laisvė, pagarba įvairovei ir kultūrų dialogui, t. y. vertybėmis, kurias puoselėjant ir remiant būtą rodomas įkvepiantis pavyzdys rytojaus pasauliui.

Nematerialinėje ir žinių visuomenėje įvairovė grindžiama turtinga Europos kultūra vis dažniau laikoma svarbiu turtu. Europos kultūros sektorius jau dabar yra labai stiprus ekonominės veiklos ir darbo vietų kūrimo visoje ES teritorijoje katalizatorius. Kultūrinė veikla taip pat skatina visuomenę be atskirties ir prisideda prie skurdo ir socialinės atskirties prevencijos ir mažinimo. 2007 m. Europos Vadovų Tarybos pavasario susitikimo išvadose pripažinta, kad kūrybingi verslininkai ir gyvybinga kultūros pramonė – neprilygstamas ateities naujovių šaltinis. Šį potencialą reikia labiau pripažinti ir visapusiškai išnaudoti.

Komunikato tikslas

Vis dažniau pripažįstama, kad Europos Sąjunga atlieka reikšmingą vaidmenį remdama turtingą savo kultūrą ir įvairovę tiek Europoje, tiek visame pasaulyje. Taip pat patvirtinta, kad kultūra – būtinas veiksnys siekiant strateginių ES tikslų: gerovės, solidarumo ir saugumo kartu užtikrinant geresnį dalyvavimą tarptautinėje arenoje.

Šiame išsamiomis konsultacijomis¹ pagrįstame Komunikate analizuojamas kultūros ir Europos santykis globalizuotame pasaulyje ir siūlomi naujosios ES kultūros darbotvarkės tikslai. Darbotvarkė bus skirta visoms suinteresuotosioms šalims (Komisijai, valstybėms narėms ir pilietinei visuomenei, Europos Parlamentui). Todėl Komisija taip pat siekia užmegzti naujas partnerystes ir numatyti jų bendradarbiavimo būdus.

2. ES INDĖLIS Į KULTŪRĄ²

Kultūrą apibrėžti sunku. Ji gali reikšti vaizduojamąjį meną, įskaitant pačius įvairiausius meno kūrinius, kultūros prekes ir paslaugas. Be to, kultūra turi ir antropologinės reikšmės. Tai simbolinio reikšmių, įsitikinimų, vertybių, tradicijų, išreiškiamų kalba, menu, religija ar mitais, pasaulio pagrindas. Todėl kultūra atlieka esminį vaidmenį žmonijai vystantis ir užima reikšmingą vietą sudėtingame individų ir bendruomenių tapatybių ir įpročių modelyje.

Šiame Komunikate daugiausia dėmesio bus skiriama įvairių kultūros aspektų svarbai rengiant ES vidaus strategijas arba strategijas su trečiosiomis šalimis.

ES veiklos kultūros srityje pagrindas įtvirtintas Sutartyje. 151 straipsnyje pažymima, kad:

¹ Žr. http://ec.europa.eu/culture/eac/communication/consult_en.html ir

http://ec.europa.eu/development/body/theme/human_social/pol_culture1_en.htm

² Daugiau informacijos – pridėdamame tarnybų darbo dokumente „Bendrijos veiklos kultūros srityje apžvalga“.

„Bendrija prisideda prie valstybių narių kultūrų klestėjimo, gerbdama jų nacionalinę ir regioninę įvairovę ir kartu išskeldama bendrą kultūros paveldą.“

„Bendrija veikia siekdama skatinti valstybes nares bendradarbiauti, o prireikus - paremti ir papildyti jų veiklą ...“

„Bendrija ir valstybės narės skatina bendradarbiavimą kultūros srityje su trečiosiomis šalimis ir kompetentingomis tarptautinėmis organizacijomis, ypač su Europos Taryba.“

„Bendrija į kultūros aspektus atsižvelgia imdamasi veiksmų pagal kitas šios Sutarties nuostatas, visų pirma siekdama gerbti ir skatinti savo kultūrų įvairovę.“

Todėl už kultūrą visų pirma yra ir bus atsakingos pačios valstybės narės, o kai kuriose šalyse kultūros klausimai sprendžiami regionų ar netgi vietos lygiu. 151 straipsnyje nėra nustatyta, kad reikia, pavyzdžiui, suderinti valstybių narių teisės aktus. ES lygmens veiklos gali būti imamasi visapusiškai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, ES remiant ir papildant valstybių narių veiklą, o ne ją pakeičiant, gerbiant įvairovę, skatinant mainus, dialogą ir abipusį supratimą.

2.1. ES vidaus politikos ir programų vaidmuo

Vykdydama programas ir formuodama politiką ES jau dabar įvairiais būdais prisideda prie kultūrinės veiklos Europoje skatinimo:

- Bendrijos kultūros programos buvo labai produktyvios. Vykdydant Kultūros programą (2007–2013 m.)³ bus siekiama toliau lengvinti abipusį supratimą, skatinti kūrybiškumą ir prisidėti prie savitarpio kultūrų turtinimo. Ši programa padės tūkstančiams kultūros organizacijų rengti ir įgyvendinti kultūrinius ir meninius projektus, skirtus žinioms apie Europos kultūros paveldą didinti ir skleisti, kultūriniais mainams, meninei ir literatūrinei kūrybai, taip pat literatūros vertimams skatinti. Taip pat bus remiamos Europos lygmens organizacijos, veikiančios kultūros srityje, o teikiant Europos prizus bus pripažinti didžiausi Europos kultūros pasiekimai architektūros, kultūros paveldo ir muzikos srityse bei Europos kultūros sostinės.
- Didžiulį teigiamą poveikį kultūrai taip pat daro daug kitų programų – įgyvendinami konkretūs kultūros projektai, skatinamas užsienio kalbų naudojimas, remiamas mokymosi ir kultūros ryšys, stimuliuojama asmeninė kultūrinė patirtis. Tarp tokių programų – programa „Europa piliečiams“ (2007–2013 m.)⁴, kuri taip pat yra pagrįsta kultūrą reglamentuojančiu Sutarties straipsniu ir kuria skatinamas aktyvus Europos pilietiškumas bei programos, remiančios mokymąsi visą gyvenimą (įskaitant *Erasmus* ir *Erasmus Mundus*), daugiakalbystę ir jaunimo mainus.

³ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1855/2006/EB (OL L 372, 2006 12 27).

⁴ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1904/2006/EB (OL L 378, 2006 12 27).

- Kino bei garso ir vaizdo sektoriuje nuo 1991 m. vykdoma MEDIA programa⁵ stiprinamas Europos garso ir vaizdo pramonės konkurencingumas. Įgyvendinant šią programą taip pat skatinamas kultūrų dialogas, daugiau dėmesio skiriama žinių apie įvairias Europos kultūras sklaidą, plėtojamas kultūros potencialas. Be to, 2005 m. lapkričio 16 d. buvo priimta Rekomendacija dėl filmų paveldo ir su juo susijusios pramoninės veiklos konkurencingumo, kurioje numatomi konkretūs veiksmai filmų paveldo srityje.
- Prie kultūros plėtojimo ženkliai prisideda daug kitų Bendrijos finansavimo programų. Parama pagal sanglaudos politiką arba kaimo plėtros politiką gali padėti remti, pavyzdžiui, kultūros paveldo restauravimą ir skatinti kūrybinę pramonę siekiant padidinti regionų patrauklumą ar sustiprinti kultūros srities profesionalų mokymą. Tą patį galima pasakyti apie informacinės visuomenės plėtotę (pvz., skaitmeninių bibliotekų iniciatyva, kuria siekiama, kad didžiulis Europos kultūros ir mokslo paveldas būtų lengviau pasiekiamas internete) arba mokslinius tyrimus (bendrosios mokslinių tyrimų programos).

Formuojant kultūros sektoriaus reglamentavimo pagrindą svarbus vaidmuo tenka daugeliui Bendrijos politikos sričių:

Vykdamas Bendrijos veiklą pagal Sutarties 151 straipsnio 4 dalį, dažnai sunkiausias uždavinys – rasti tinkamą įvairių įstatymais pagrįstos viešosios politikos tikslų, įskaitant ir kultūros įvairovės skatinimą, pusiausvyrą.

- Yra stiprus ryšys tarp kultūros ir kūrybiškumo skatinimo ir ES autorystės teisės reglamentuojančių teisės aktų. Jais ginamos autorių, prodiuserių ir menininkų teisės siekiant užtikrinti deramas pajamas už kūrinius, kartu užtikrinant autorystės teisėmis apsaugotų darbų ir fonogramų sklaidą ir taip remiant piliečių galimybes naudotis turtingu ir įvairiu Europos kultūros paveldu.
- 1989 m. priėmus Direktyvą dėl televizijos be sienų, kuria nustatytos televizijos transliacijų perdavimo Europos vidaus rinkoje sąlygos, buvo sukurtas teisinis pagrindas laisvam Europos garso ir vaizdo turinio judėjimui ES viduje. Tai ženkliai prisidėjo prie žiniasklaidos pliuralizmo ir kultūros įvairovės stiprinimo. Tokiomis aplinkybėmis kultūros įvairovę taip pat skatina Europos ir nepriklausomą produkciją remiančios priemonės.
- Pagal Maastrichto sutarties 87 straipsnio 3 dalies d punktą⁶ kultūra taip pat atlieka tam tikrą vaidmenį reglamentuojant valstybės pagalbą. Vadovaudamasi šiomis nuostatomis, Komisija praeityje yra pritarusi įvairioms nacionalinėms priemonėms, palankiai veikusioms muziejų veiklą, šalies paveldą, teatro ir muzikos kūrinius, kultūrinę spaudą, kinematografiją bei garso ir vaizdo sektorių.

⁵ 2006 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1718/2006/EB (OL L 327, 2006 11 24).

⁶ „Bendrajai rinkai neprieštaruoja pagalba, skirta kultūrai remti ir paveldui išsaugoti, jei tokia pagalba prekybos sąlygų ir konkurencijos Bendrijoje nepaveikia taip, kad prieštarautų bendram interesui“.

- ES, siekdama surasti ir įvertinti geriausias kultūrų dialogo vykdymo būdus ir procesus bei parengti ilgalaikę strategiją ateičiai, paskelbė 2008 m. Europos kultūrų dialogo metais⁷. Ypač daug dėmesio šiame dialoge bus skiriama daugiakalbystės dimensijai.
- Galiausiai, remdamasi dabartinėmis Bendrijos finansavimo programomis ir siekdama informuoti visuomenę, skatinti politines diskusijas valstybėse narėse bei prisidėti prie kūrybiškumo, naujovių ir kultūros pažinimo stiprinimo, Komisija planuoja 2009 m. skelbti Europos kūrybiškumo ir naujovių metais skatinant švietimą ir kultūrą.

Pastaraisiais metais valstybės narės, siekdamos glaudžiau dirbti siekiant bendrų tikslų, tyrė naujas lankstaus bendradarbiavimo formas. Taryba pritarė daugiametiam 2005–2007 m. darbo planui⁸, atsirado naujos lanksčios bendradarbiavimo tam tikrose srityse (pavyzdžiui, muziejų kolekcijų mobilumo) formos. Keistis geriausia patirtimi ir diskutuoti politiniais klausimais padėjo reguliariai rengiamos ministrų konferencijos.

Europos Parlamentas savo ataskaitose ir rekomendacijose⁹ nuolat ragino stiprinti bendradarbiavimą. Ekonomikos ir socialinių reikalų bei Regionų komitetai pabrėžė organizuotos pilietinės visuomenės bei vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmenį.

Ši patirtis bei rengiant šį Komunikatą vykdytų išsamių konsultacijų rezultatai leido Komisijai padaryti išvadą, kad atėjo tinkamas metas bendrai kultūros darbotvarkei parengti bei naujoms partnerystėms ir naujiems bendradarbiavimo su valstybėmis narėmis, pilietine visuomene ir trečiosiomis šalimis būdams plėtoti.

2.2. ES išorės santykiai

Pripažįstama, kad kultūra yra svarbi pagrindinių ES bendradarbiavimo programų ir priemonių¹⁰ bei Europos Sąjungos dvišalių susitarimų su trečiosiomis šalimis dalis. Be to, kultūra yra svarbus kartu su Europos Taryba plėtojamo bendradarbiavimo, sudariusio sąlygas drauge organizuoti Europos paveldo dienas ir atlikti tam tikrus veiksmus Vakarų Balkanuose, veiksnys.

Jau daug metų įvairūs kultūros projektai ir programos įgyvendinami naudojant Europos Sąjungos finansinę ir techninę paramą visuose besivystančiuose pasaulio regionuose. Šiais kultūriniais veiksmais siekiama apsaugoti ir restauruoti paveldą, skatinti meno kūrybą ir platinimą, kurti ir restauruoti muziejus, stiprinti kultūros srities veikėjų ir menininkų gebėjimus bei organizuoti didžiuosius kultūros renginius. Komisija taip pat skiria lėšų ir imasi veiksmų kultūros pramonės (ypač kino bei garso ir vaizdo sektoriuose) atsiradimui ir stiprinimui šalyse partnerėse remti, taip pat skatina vietos galimybes naudotis kultūra ir jos įvairove trečiosiose šalyse.

⁷ 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1983/2006/EB (OL L 412, 2006 12 30).

⁸ 2616-ojo Švietimo, jaunimo ir kultūros tarybos susitikimo išvados, 2004 m. lapkričio 15–16 d.

⁹ Kultūrinio bendradarbiavimo Europos Sąjungoje ataskaita – Giorgio Ruffolo - A5-0281/2001.

¹⁰ Pavyzdžiui, Kotonu susitarimas su Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalimis, Kaimynystės ir partnerystės programa su kaimyninėmis šalimis ir Rusija, bendradarbiavimo su Azija bei Centre ir Lotynų Amerika priemonė.

Atsižvelgdama į tai, Europos Sąjunga vis daugiau dėmesio skiria žmogaus teisių rėmimui, įskaitant su kultūra susijusių teisių, čiabuvių, mažumų ir socialiniame užribyje atsidūrusių žmonių teisių apsaugą ir skatinimą.

Akivaizdu, kad vienas svarbiausių tokios veiklos tikslų – kultūrų dialogas kaip taikos užtikrinimo ir konfliktų prevencijos priemonė. Prioritetinių veiksmų šioje srityje imtasi paskatinus Komisijos pirmininko sudarytai konsultacinei grupei, kuri *inter alia* padėjo suburti Aleksandrijoje veikiančią Annos Lindh Europos ir Viduržemio jūros regiono kultūrų dialogo fondą bei į politinį dialogą su trečiosiomis šalimis įtraukti su kultūra susijusias diskusijas.

Be to, neseniai Komisija ėmė stiprinti viešąją diplomatiją, įskaitant kultūros renginius, dažnai susijusius su valstybių narių kultūros institucijų bendradarbiavimu siekiant trečiosioms šalims skleisti žinias apie Europą, jos tapatybę ir patirtį tiesiant tiltus tarp skirtingų kultūrų.

Apskritai, 2007–2013 m. finansinėje perspektyvoje Komisija pasiūlė daugiametes temines programas, pagal kurias bus finansuojama Bendrijos veikla tiek besivystančiose šalyse ir regionuose, tiek tarptautiniu lygiu. Siekiant papildyti geografinį bendradarbiavimą pagal strateginius šalių dokumentus kultūros srityje yra parengtos teminės programos „Investavimas į žmones“ ir „Vystymosi procese dalyvaujantys nevalstybiniai subjektai ir vietos valdžios institucijos“. Neseniai atliktų nuomonių apklausų rezultatai rodo, kad dėl globalizacijos didžioji dalis Europos piliečių, kuriems 2006 m. birželio mėn. pritarė ir valstybių bei vyriausybės vadovai¹¹, norėtų, kad Europa būtų matomesnė pasaulyje ir vykdytų jos vertybes atspindinčią išorės politiką. Kultūra yra svarbi šio daugiašalio, sutarimo principu grindžiamo proceso dalis.

Greitas UNESCO konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo įsigaliojimas rodo naują kultūros įvairovės vaidmenį tarptautinėje veikloje: šios Konvencijos šalys – Bendrija ir valstybės narės įsipareigojo stiprinti naująjį pasaulinio valdymo ir darnaus vystymosi kultūros ramstį, visų pirma plėtodamos tarptautinį bendradarbiavimą.

3. EUROPOS KULTŪROS DARBOTVARKĖS TIKSLAI

2006 m. vykdytos išsamios konsultacijos padėjo Komisijai pripažinti, kad tvirtai pritariama naujai ES kultūros darbotvarkei, kuri remtųsi praeities pasiekimais ir sustiprintų dabartinę veiklą. Ji būtų pagrįsta trimis susijusių tikslų grupėmis:

- Kultūros įvairovės ir kultūrų dialogo skatinimas;
- Kultūros, kaip kūrybiškumo katalizatoriaus skatinimas įgyvendinant Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją;
- Kultūros, kaip labai svarbios Europos Sąjungos tarptautinių santykių dalies, skatinimas.

Vykdydama veiklą ES vadovautųsi šiais tikslais. Visi veikėjai būtų raginami prisidėti visapusiškai laikantis subsidarumo principo:

¹¹ Europos Vadovų Tarybai patvirtinus Komisijos pasiūlytą komunikatą „Europa pasaulyje – praktiniai patarimai siekiant didesnės darnos, veiksmingumo ir matomumo“ – KOM(2006) 278.

- Valstybės narės ir jų regionai turėtų toliau visapusiškai plėtoti šios srities politiką atsižvelgdami į bendrus tikslus ir siekdami vykdyti bendrą veiklą *inter alia* taikant atvirą koordinavimo metodą ir analizuojant ES finansavimo teikiamas galimybes;
- Kultūros srityje veikiančios suinteresuotosios šalys, pavyzdžiui, profesinės organizacijos, kultūros institucijos, nevyriausybinės organizacijos, Europos tinklai, fondai ir pan., turėtų užmegzti glaudų dialogą su ES institucijomis ir remti naujos ES politikos ir veiksmų plėtotę bei bendrauti tarpusavyje;
- Komisija turėtų aktyviau taikyti vidaus ir išorės politiką, Bendrijos finansuojamas programas, taip pat sustiprinti savo, kaip iniciatorės vaidmenį, gerosios patirties mainus ir dialogą su visais šio proceso dalyviais.
- Visiems proceso dalyviams tai reikštų atnaujintą partnerystės ir atsakomybės už ES veiklą siekiant šių tikslų jausmą.

Toliau šie bendrieji tikslai paaiškinami išsamiau.

3.1. Kultūros įvairovė ir kultūrų dialogas

„Tik menas gali formuoti jaunuolių asmenybes ir atverti jų protus, mokyti pagarbos kitam, žadinti taikos troškimą.“ Yehudi Menuhin

Valstybių narių kultūrų klestėjimas gerbiant šalies ir regionų įvairovę – svarbus EB sutartyje nustatytas ES tikslas. Siekiant, kad bendras kultūros paveldas būtų vienodai svarbus visiems ir pripažįstant visų visuomenės kultūrų indėlį, būtina kultūros įvairovę skatinti vadovaujantis atvirumo ir skirtingų kultūrų mainų dvasia. Gyvename daugiakultūroje visuomenėje, todėl svarbu remti kultūrų dialogą ir stiprinti kompetenciją kultūrų pažinimo srityje. Tai labai svarbu siekiant padidinti menininkų ir kitų kultūros sektoriaus darbuotojų įsidarbinimo ir prisitaikymo galimybes bei jų mobilumą, taip pat ir meno kūrinių mobilumą pasaulio ekonomikoje. Daugiausiai naudos iš plėtojamą kultūros įvairovės gauna piliečiai, todėl privalome suteikti jiems daugiau galimybių naudotis kultūra ir jos kūriniais.

Reikėtų siekti tokių konkrečių tikslų:

- Skatinti menininkų ir kultūros srities profesionalų mobilumą ir remti įvairaus pobūdžio meno kūrinių platinimą tarptautiniu mastu:
 - Sutelkti valstybės ir privačiuosius išteklius siekiant menininkų ir kitų kultūros sektoriaus darbuotojų mobilumo ES;
 - Skatinti meno kūrinių ir kitokios meninės raiškos kūrinių mobilumą;
 - Pagerinti kultūros srities darbuotojų mobilumo ES teritorijoje veiksmų koordinavimą Europos mastu, atsižvelgiant į poreikius, kylančius dėl trumpalaikio ir dažno judėjimo tarp valstybių narių.

- Remti ir stiprinti kompetenciją kultūrų pažinimo srityje, ypač plėtojant „kultūrinį sąmoningumą ir raišką“, „socialinius ir pilietinius gebėjimus“ ir „bendravimą užsienio kalbomis“, kurie yra 2006 m. Europos Parlamento ir Tarybos nustatyti pagrindiniai visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai¹².

3.2. Kultūra kaip kūrybiškumo katalizatorius įgyvendinant Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją

„Protas yra užprogramuotas kurti skirtumus.“ Francesco Alberoni

Kultūros pramonė ir kūrybinis sektorius ženkliai prisideda prie Europos BVP, augimo ir užimtumo. Pavyzdžiui, neseniai Komisijos užsakymu atlikto nepriklausomo tyrimo rezultatai rodo, kad 2004 m. kultūros sektoriuje dirbo daugiau negu 5 mln. žmonių, t. y. 3,1 proc. visų ES 25 darbuotojų. Kultūros sektoriaus indėlis į ES BVP 2003 m. buvo maždaug 2,6 proc., o šio sektoriaus augimas 1999–2003 m. buvo kur kas spartesnis nei ekonomikos apskritai¹³. Ši pramonė ir jos generuojamas kūrybiškumas globalizacijos sąlygomis – neįkainojamas Europos ekonomikos ir konkurencingumo privalumas.

Reikia toliau tyrinėti ir remti kultūros vaidmenį skatinant ir puoselėjant kūrybiškumą ir naujoves. Kūrybiškumas – socialinių ir technologinių naujovių pagrindas, taigi, svarbus augimo, konkurencingumo ir darbo vietų kūrimo ES „variklis“.

Reikėtų siekti tokių konkrečių tikslų:

- Skatinti kūrybiškumą švietimo sistemoje raginant kultūros sektorių remtis kultūros potencialu kaip mokymosi visą gyvenimą priemone ar įrankiu, taip pat skatinti kultūrą ir menus savaiminio ir formalaus švietimo sistemose (įskaitant kalbų mokymąsi).
- Stiprinti kultūros sektoriaus darbuotojų gebėjimus remiant mokymą, susijusį su vadybiniais gebėjimais, verslininkyste, žiniomis apie Europą ir rinkos veiklą, plėtojant naujoviškus finansavimo šaltinius (įskaitant rėmimą) ir užtikrinant didesnes galimybes naudotis šiais šaltiniais.
- Plėtoti kultūros ir kitų sektorių (IRT, mokslinių tyrimų, turizmo, socialinių partnerių ir t. t.) kūrybines partnerystes siekiant sustiprinti socialinį ir ekonominį investicijų poveikį kultūrai ir kūrybiškumui, ypač daug dėmesio skiriant ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo skatinimui bei regionų ir miestų patrauklumo didinimui.

3.3. Kultūra kaip labai svarbi tarptautinių santykių dalis

„Kultūra gimsta iš maišymosi, sąveikos, konfrontacijos. Ir priešingai – izoliuota kultūra visada miršta.“ Octavio Paz

¹² 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų (2006/962/EB) (OL L 394, 2006 12 30, p. 10).

¹³ Žr. „Kultūros ekonomika Europoje“; tyrimą Europos Komisijos užsakymu atliko KEA, 2006 m.: http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/studies_en.html.

UNESCO konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo šalyse – Bendrija ir jos valstybės narės – dar kartą patvirtino išsipareigojimą siekti naujo ir aktyvesnio Europos kultūros vaidmens tarptautinių santykių srityje ir įtraukti kultūrą, kaip labai svarbų aspektą, plėtojant partnerystės santykius su šalimis ir regionais. Tai turėtų padėti visame pasaulyje skleisti žinias apie Europos kultūrą ir jas gilinti.

Siekiant tokios integracijos būtina aktyviai vykdyti kultūrų dialogą su visomis šalimis ir regionais, pavyzdžiui, išnaudojant Europos kalbų saitus su daug kitų šalių. Todėl svarbu remti didžiulę mūsų partnerių kultūros įvairovę, rūpintis vietos tapatybę, didinti vietos gyventojų galimybes naudotis kultūra, plėtoti ekonominius išteklius, galinčius tiesiogiai veikti socialinį ir ekonominį vystymąsi.

Atsižvelgdama į tai, ES laikysis „dviejų juostų kelio“ požiūrio, pagrįsto:

- sistemingu kultūros aspekto ir skirtingų kultūros dalių integravimu į išorės santykių ir plėtros politiką, projektus ir programas, taip siekiant padidinti diplomatinių pastangų kokybę bei sustiprinti visos ES bendradarbiavimo veiklos gyvybingumą ir tvarumą; taip pat
- parama konkreitiems kultūros veiksams ir renginiams – kultūra ir jos sklaida savaime yra ištekliai, o galimybės naudotis kultūra turėtų būti laikomos plėtros politikos prioritetu.

Reikėtų siekti tokių konkrečių tikslų:

- Toliau plėtoti politinį dialogą kultūros srityje su visomis šalimis ir regionais bei skatinti kultūrinius mainus tarp ES ir trečiųjų šalių ir regionų;
- Remti kultūros prekių ir paslaugų iš besivystančių šalių patekimą tiek į Europos, tiek į kitas rinkas imantis tikslinių veiksmų bei sudarant susitarimus dėl lengvatinio režimo ar dėl su prekyba susijusių pagalbos priemonių;
- Naudoti išorės santykių ir plėtros politiką kultūros įvairovei apsaugoti ir skatinti teikiant finansinę ir techninę paramą: siekiant, viena vertus, išsaugoti paveldą ir padidinti galimybes juo naudotis ir, kita vertus, aktyviai skatinti ir remti kultūrinę veiklą visame pasaulyje;
- Užtikrinti, kad rengiant ir įgyvendinant bendradarbiavimo programas ir projektus būtų visapusiškai atsižvelgiama į vietos kultūrą, prisidedama prie žmonių galimybių naudotis kultūra gerinimo ir prie kultūros raiškos priemonių, įskaitant tiesioginius žmonių ryšius. Ypač svarbus yra švietimas, įskaitant kultūros integravimo į besivystančių šalių visų švietimo lygių mokymo planus rėmimą;
- Skatinti aktyvų ES įsitraukimą į kultūros srityje veikiančių tarptautinių organizacijų darbą ir į Jungtinių Tautų „Civilizacijų aljanso“ procesą.

4. NAUJOS PARTNERYSTĖS IR DARBO METODAI

Siekdama įgyvendinti savo kultūros darbotvarkę, Europa turi remtis tvirta visų dalyvių partneryste, pagrįsta keturiais svarbiais aspektais.

4.1. Tolesnė dialogo su kultūros sektoriumi plėtotė

Komisija įsipareigojo vykdyti struktūrinį dialogą su sektoriumi, kuris suteiktų pagrindą reguliariai keistis nuomonėmis ir regčiausia patirtimi, dalyvauti formuojant, prižiūrint ir vertinant politikos formavimo procesą.

Dėl teisinių priešasčių kultūros sektorius turėtų išlikti kiek galima labiau savireguliacinis – taip bus galima nustatyti jam atstovaujančius partnerius. Komisija džiaugiasi sparčiai formuojama struktūra, kurioje atsiranda atstovaujančios organizacijos bei tam tikros bendradarbiavimo struktūros, pavyzdžiui, pilietinės visuomenės platforma kultūrų dialogo klausimams spręsti.

Vis dėlto, Komisija pripažįsta, kad šiam sektoriui būdingos tokios savybės, kaip nevienalytiškumas (jame veikia profesinės organizacijos, nevienodo savarankiškumo laipsnio kultūros institucijos, nevyriausybinės organizacijos, Europoje ir ES nepriklausančių šalių tinklai, fondai ir pan.), taip pat nepakankamas kultūros pramonės ir kitų kultūros dalyvių bendravimas praeityje bei dėl to kylantys iššūkiai, susiję su didesniu šio sektoriaus struktūrizavimu. Tokios situacijos pasekmė – Europos lygmens kultūros sektoriaus reikšmės sumenkinimas.

Siekdama geriau plėtoti Komisijos ir šių skirtingų dalyvių dialogą, Komisija siūlo imtis tokių veiksmų:

- Atlikti sektoriaus analizę siekiant nustatyti visas jame veikiančias suinteresuotąsias šalis ir geriau jas suprasti;
- Įsteigti konsultacijoms su suinteresuotosiomis šalimis skirtą „Kultūros forumą“ ir skatinti savireguliacinės platformos ar įvairių suinteresuotųjų šalių platformų atsiradimą;
- Raginti menininkus ir intelektualus („kultūros ambasadorius“) reikšti nuomonę Europos lygmeniu, išnagrinėti realias galimybes sukurti virtualų Europos interneto forumą, kuriame būtų galima keistis nuomonėmis, menine raiška ir taip pasiekti piliečius;
- Raginti kultūros sektorių socialinius partnerius toliau plėtoti savarankišką socialinį dialogą pagal Sutarties 138 ir 139 straipsnius. Remiantis šiais straipsniais, jau įsteigti scenos meno sektoriaus bei garso ir vaizdo sektoriaus socialinio dialogo komitetai;
- Pasitelkiant Komisijos atstovybes įtraukti kultūros dimensiją į Europos viešuosius debatus. Dėmesio centre atsidūrusi kultūra sustiprins dialogą ir padės užmegzti ryšius su nauja auditorija.

4.2. Atviro koordinavimo metodo taikymas

Kaip jau minėta, valstybės narės Taryboje priėmė bendrą 2005–2007 m. veiksmų planą. Šį planą reikėtų atnaujinti. Komisijos nuomone, atėjo tinkamas metas bendradarbiaujančioms valstybėms narėms žengti dar vieną žingsnį ir vadovaujantis partnerystės dvasia imti taikyti atvirą koordinavimo metodą (AKM).

AKM suteikia tinkamą pagrindą valstybių narių bendradarbiavimui kultūros srityje. Tai neįpareigojanti, vyriausybių veikla pagrįsta sistema, pagal kurią vykdomi politinių nuostatų mainai bei bendri veiksmai ir tinkanti tokiai sričiai kaip ši, kurioje atsakomybė iš esmės tenka pačioms valstybėms narėms. Bendradarbiaujant būtų nustatomi bendri tikslai, stebima pažanga, keičiamasi geriausia patirtimi ir svarbia informacija, kad būtų galima vieniems iš kitų mokytis.

AKM taikomas užimtumo, socialinės apsaugos, švietimo ir jaunimo srityse. AKM naudojančios valstybės narės galėjo geriau formuoti politiką, nes nuolatinis dalyvavimas Europos procese padeda atkreipti dėmesį į šias politikos sritis nacionaliniu lygmeniu ir suteikia papildomą paskatą. Tai taip pat padeda valstybėms narėms mokytis vienoms iš kitų. Be to, tai suteikia galimybę šios politikos srities dalyviams pareikšti savo nuomonę Europos lygiu – kitu atveju, jie tokios galimybės neturėtų.

Vis dėlto, labai svarbu, kad rengiantis šioje srityje taikyti AKM, būtų visapusiškai atsižvelgiama į kultūros sektoriui būdingus bruožus. Tai reiškia, kad vadovaujantis partnerystės dvasia reikia laikytis lankstaus požiūrio, nustatyti bendrus tikslus ir lanksčią reguliaraus informacijos teikimo tvarką.

Komisija siūlo, kad Ministrų Taryba, vadovaudamasi šiuo Komunikatu, pritartų pirmiau siūlytiems tikslams, nustatytų prioritetus ir susitartų dėl veiklos vertinimo kas dvejus metus. Komisija kartu su valstybių narių aukšto lygio atstovais kas dvejus metus parengtų bendrą ataskaitą, kurioje būtų trumpai aptariami pagrindiniai klausimai ir tendencijos, nurodoma valstybių narių pažanga siekiant bendrų tikslų.

Valstybės narės būtų raginamos į veiklos vertinimo procesą visapusiškai įtraukti vietos ir regionų valdžios institucijas ir nacionalines kultūros srityje veikiančias suinteresuotąsias šalis, o nacionalinėse ataskaitose aprašyti jų veiklą. ES lygiu suinteresuotąsias šalis į šį procesą Komisija įtrauktų pasitelkdama jau minėtą „Kultūros forumą“. Siekdama pilietinės visuomenės indėlio, likus metams iki ataskaitos skelbimo Komisija suorganizuotų susitikimą.

Į procesą įsitrauktų ir Europos Parlamentas, Ekonominių ir socialinių reikalų komitetas bei Regionų komitetas.

Siekiant su išorės santykiais susijusių tikslų, būtų sukurtas atitinkamas ES masto išorės tinklas, jungiantis užsienio reikalų ministrus. Kartu su valstybėmis narėmis Komisija siektų pagerinti veiklos kultūrinio bendradarbiavimo srityje koordinavimą ES mastu. Tai reikštų ir geriausios patirties nustatymą bei keitimąsi ja. Siekiant geresnio koordinavimo ir derinimo, toliau būtų rengiami šalies strateginiai dokumentai ir Bendros paramos strategijos.

4.3. Įrodymais pagrįstos politikos formavimas

Siekiant minėtų tikslų ir taikant siūlomą AKM, prireikus, Komisija atliks rėmėjos ir koordinatorės vaidmenį.

Norint pasiekti minėtus tikslus, reikia, kad būtų geriau suprantama kultūros sektoriaus indėlio įgyvendinant Lisabonos darbotvarkę reikšmė – taip bus lengviau formuoti įrodymais pagrįstą politiką. Tai apimtų keitimąsi turimais duomenimis, atvejų analizę, bendradarbiavimą vertinant ir taikant poveikio vertinimo metodus. Tačiau taip pat reikia peržiūrėti ir, prireikus, patobulinti nacionalinę statistikos informaciją bei užtikrinti geresnes galimybes palyginti Eurostato koordinuojamą nacionalinę statistiką.

Todėl Komisija inicijuos įvairius tyrimus ir tarnybų bendradarbiavimą, padėsiančius siekti siūlomų tikslų, formuoti įrodymais pagrįstą politiką ir imtis atitinkamų veiksmų. Ji skatins poveikio ir kultūros politikos vertinimo Europos, nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu tinklų veiklą.

4.4. Kultūros įtraukimas į kitas svarbias politikos sritis

EB sutarties 151 straipsnio 4 dalyje Bendrija raginama į kultūros aspektus atsižvelgti imantis veiksmų pagal kitas šios Sutarties nuostatas, visų pirma siekiant gerbti ir skatinti kultūros įvairovę.

Siekdama kuo geriau atsižvelgti į šį raginimą, Komisija turi sustiprinti vidaus tarnybų veiklos koordinavimą ir išsamiau analizuoti kultūros įvairovės ir kitų Bendrijos politikos sričių sąveiką, kad priimant reguliacinio ar finansinio pobūdžio sprendimus būtų rasta tinkama įvairių įstatymais pagrįstos viešosios politikos tikslų, įskaitant ir kultūros įvairovės skatinimą, pusiausvyra. Pavyzdžiui, Komisija neseniai subūrė naują tarnybų grupę.

Išorės santykių srityje ypač daug dėmesio skiriama daugiašaliam kultūrų ir religijų dialogui, remiančiam ES ir jos tarptautinių partnerių tarpusavio supratimą ir siekiančiam vis didesnės auditorijos šalyse partnerėse. Tokiomis aplinkybėmis labai svarbų vaidmenį atlieka švietimas ir ypač informavimas apie žmogaus teises. Prie to prisidės naujoji *Erasmus Mundus* programa. Komisija remia dialogą ir su kultūra susijusią veiklą pagal Europos kaimynystės politiką (EKP), programą „Investavimas į žmones“, Annos Lindh fondo, veikiančio Viduržemio jūros regione veiklą ir JT „Civilizacijų aljanso“ veiklą. Kai kuriose EKP regiono šalyse partnerėse, Azijoje ir kituose regionuose parengtos konkrečios kultūrinio bendradarbiavimo programos (pavyzdžiui, Indijos kultūros fondas). Tai – tarpusavyje susijusi veikla.

Europos Komisija, siekdama veiksmingai remti su kultūra susijusią veiklą AKR šalyse, siūlo įsteigti ES–AKR kultūros fondą, kuris būtų bendras Europos įnašas remiant AKR kultūros prekių sklaidą, o tam tikrais atvejais ir jų gamybą. Toks Fondas skatintų vietos rinkų ir pramonės atsiradimą, o kartu palengvintų ir didintų vietos gyventojų galimybes naudotis kultūra ir įvairiomis kultūros raiškos priemonėmis, taip pat užtikrintų didesnes galimybes naudotis ES platinimo tinklais ir platformomis bei padidintų AKR kultūros prekių patekimo į Europos rinką galimybes.

Pirminį šio Fondo finansavimą užtikrins 10–asis Europos plėtros fondas, o papildys ES valstybių narių įnašai.

5. IŠVADA

„Kultūra nėra prabanga, tai – būtinybė.“ Gao Xingjian

Komisijos nuomone, atėjo tinkamas metas naujai Europos kultūros darbotvarkei, kurioje būtų atsižvelgiama į šiandienos globalizuoto pasaulio realybę.

Šiame Komunikate pateikiami konkretūs tiek su bendrais tikslais, tiek su naujais ES bendradarbiavimo kultūros srityje metodais susiję pasiūlymai.

Europos Parlamentas, Taryba, Regionų komitetas bei Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas kviečiami atsiliepti į šį Komunikatą.

Taryba raginama imtis reikiamų veiksmų bendriems tikslams nustatyti ir tinkamam ataskaitų teikimo procesui numatyti taikant siūlomą atvirą koordinavimo metodą, o Europos Taryba – pritarti jiems savo išvadose.